

*Komunistický režim jej zabránil
vrátiť sa za manželom do Izraela
a zničil ich veľkú lásku.*

Stanislava Melečková (* 1945)

Z dnešného pohľadu úplne nepochopiteľný a veľmi smutný príbeh poznačený zlo-
mocou komunistického režimu, ktorý navždy poznačil osud pamätníčky. Pani Sláva
Melečková (rod. Kopálová) sa narodila 11. septembra 1945 do katolíckej rodiny v Prie-
vidzi. Študovala matematiku na Univerzite Komenského v Bratislave. Súčasne sa ve-
novala spoločenskému tancu, vďaka ktorému sa v roku 1966 zoznámila so svojou
veľkou láskou a budúcim manželom Igorom Bielikom. Bol hádzanárskym reprezen-
tantom židovského pôvodu. Igorova rodina tesne po okupácii 1968 opustila Česko-
slovensko a Sláva sa k nim pridala. Emigrovali do Austrálie, kde sa zosobášili. Igor vy-
užil ponuku izraelského hádzanárskeho klubu a spolu so Slávou odišli do Izraela. Tu
boli veľmi spokojní, ale rodičia pamätníčky sa nezmierili s jej odchodom. V decembri
1969 mala zlegalizovaný pobyt v zahraničí a rozhodla sa na Vianoce navštíviť svojich
rodičov. To znamenalo koniec všetkého, čím dovtedy žila. Koniec lásky, manželstva,
života v zahraničí. Napriek veľkej snahe sa jej už nepodarilo vycestovať späť. S man-
želom Igorom sa stretli dvakrát v Rumunsku, v roku 1970 a 1971. O pár rokov sa for-
málne rozviedli, Sláva sa pokúšala získať devízový prísľub a vycestovať na Západ, ale
neúspešne. V roku 1978 si Igor založil rodinu v Izraeli, o rok na to aj Sláva. Po revolúcii
niekoľkokrát aj s rodinou navštívila Izrael a dodnes udržuje s Igorovými príbuznými
v Izraeli priateľské styky. S vlastnými rodičmi a so sestrami sa o svojej životnej tragédii
nikdy otvorene nerozprávala.

 podcast

 príbeh

Aktivita 1: Príbeh a jeho verzie

individuálna, skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná škola, stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia, socializmus verzus demokracia, kritické myslenie, totalita a jej nástroje zasahovania do životov bežných ľudí

Ciel:

Viesť k akceptácii, rešpektovaniu ľudských práv a slobôd. Pomôcť uvedomiť si práva a povinnosti občanov SR. Prostredníctvom utvárania predstáv a ich konfrontácie so skutočnými príbehmi z obdobia socializmu viesť k odmietaniu spomienkového optimizmu. Utvárať objektívnu predstavu o totalite. Formovať postoje rešpektujúce princípy demokracie.

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, papiere, perá, pojmy, tabuľa (flipchart)

Postup:

- *V úvodnej časti (evokácia)* vedieme so žiakmi motivačný rozhovor o príbehoch ľudí. Čo nám môžu napovedať o dobe, prostredí, čase ich odohrania sa, o vzťahoch, o spoločnosti a pod. Pýtame sa, čím sú príbehy pre nás inšpiratívne a prečo ich radi počúvame, čítame, zaoberáme sa nimi aj v súkromných konverzáciách.
- Všetky dôležité informácie zapisujeme.
- *V hlavnej časti (uvedomenie)* rozdelíme žiakov/žiačky do 5 skupín. V skupinách im rozdáme perá a papiere. Každá skupina si vylosuje lístoček s jednou z nasledovných tém (ide o názvy častí príbehu pamätníčky Stanislavy Melečkovej):
 - > Bola to veľká láska
 - > Spokojný život v Izraeli, rodičia však smútili
 - > G. Husák: „Hranice nie sú korzo, aby sa tu voľakto prechádzal.“
 - > Bolo to nakoniec ich posledné osobné stretnutie.
 - > Proti komunistickému režimu nemali šancu
- Skupiny majú za úlohu vypracovať svoju vlastnú verziu príbehu, ktorý by sa za týmito názvami mohol skrývať. Najskôr v skupine robia brainstorming a ponúkajú svoje nápady. Diskutujú o návrhoch a na základe spoločnej dohody vytvárajú príbeh. Dôležité je, aby zapojili svoju predstavivosť, fantáziu a kreativitu.
- Vyzývame ich, aby sa inšpirovali dneškom, tým, ako to vidia svojimi očami, a pretavili svoje predstavy na papier.
- Po skončení časového limitu vyzveme jednotlivé skupiny, aby v ľubovoľnom poradí prezentovali svoje výstupy.
- Pozorne si vypočujeme jednotlivé príbehy a diskutujeme o pohľade žiakov na dané témy, čo si pod nimi z pohľadu mladých ľudí žijúcich v 21. storočí predstavujú.
- Diskutujeme o tom, či by tá istá téma mohla znamenať v minulosti niečo iné, či jej obsah mohol ovplyvniť čas, kedy sa odohrávala.
- Následne skupinám odovzdáme časť rozprávania pamätníčky s tým istým názvom, ktorý spracovávali do príbehu.

- Za úlohu budú mať prečítať si skutočný príbeh a porovnať jednotlivé verzie príbehov. Hľadajú základné rozdiely v dejových líniách, zápletkách, dôsledkoch a pod.
- Každá skupina prečíta svoju časť príbehu pamätníčky a spoločne ich usporiadame do časovej priamky podľa časovej následnosti tak, ako sa v živote príbehu odohrali.
- Diskutujeme o príbehu, hľadáme dôvody, prečo sa diali veci, ktoré zasiahli do života pamätníčky a úplne zmenili jeho priebeh. Pomenujeme znaky a nástroje totalitného režimu, ktoré boli využívané v čase socialistického Československa. Definujeme prvky moci a ich dopad na bežný život človeka. Venujeme pozornosť pojmom MOC, DIKTATÚRA, CENZÚRA, EMIGRÁCIA, ŠTB, TOTALITA, KOMUNISTICKÁ STRANA ČESKOSLOVENSKA, OKUPÁCIA, ĽUDSKÉ PRÁVA A SLOBODY A ICH PORUŠOVANIE, PRÁVNY ŠTÁT a pod.
- Tieto pojmy prepájame s príbehom pamätníčky a včleňujeme ich do jeho jednotlivých častí. Rozvíjame o tom diskusiu.
- *Alternatíva:* Vopred pripravíme spomínané pojmy (prípadne aj ďalšie pojmy) a po jednom ich rozdáme žiakom. Žiaci sa zoradia do radu. Opäť čítame po skupinách príbeh pamätníčky a žiakom predstavujúcim jednotlivé pojmy dáme pokyn, že ak budú počuť v príbehu niečo, čo by mohlo súvisieť s pojmom, ktorý predstavujú, vystúpia si z radu. Takto sa niektorí prestriedajú aj niekoľkokrát.
- *Vzáverečnej časti v spätnej väzbe* vedieme rozhovor o príbehoch ľudí, do ktorých života negatívne zasiahli udalosti spojené so socialistickým režimom a totalitou. Vyzývame žiakov/žiačky, aby z príbehov, ktoré poznajú, vyseletovali spomienkový optimizmus, ktorým trpia mnohí ľudia, ktorí žili v časoch socializmu. Vyzveme ich, aby popísali, akým spôsobom overujú informácie vo verejnom priestore, a aké nástroje pri tom používajú.
- Rozprávame sa o tom, či by bolo možné, aby sa aj v súčasnosti mohlo niečo takéto udiat. Analyzujeme dôvody, prečo to nie je možné. Vyzdvihujeme vymoženosti demokratického režimu a poukazujeme na absolútnu dôležitosť zachovania demokracie a dodržiavania ľudských práv a slobôd pre zabezpečenie plnohodnotného života človeka a občana spoločnosti.
- Pýtame sa ich, či v súčasnej spoločnosti vnímajú javy, ktoré by mohli ohroziť demokraciu. Pokúšame sa spoločne si predstaviť, čo všetko by sa mohlo v našich životoch zmeniť, ak by sme stratili demokratické vymoženosti.
- Na záver sa rozprávame o tom, aké nástroje na zachovanie demokracie máme v rukách. Zdôrazňujeme, že o demokraciu sa treba každodenne starať a chrániť ju.

Aktivita 2: Beseda s pamätníkom

individuálna, skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná škola, stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia, socializmus verzus demokracia, kritické myslenie, totalita a jej nástroje zasahovania do životov bežných ľudí

Ciel:

Prostredníctvom konfrontácie doterajších poznatkov o socialistickom Československu so skutočnými príbehmi z obdobia socializmu viesť k objektívnemu poznávaniu našej nedávnej minulosti. Pochopiť význam demokracie pre plnohodnotný život človeka. Viesť ku kultivovanému prejavu.

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, papiera, perá, tabuľa, miestnosť s potrebným technickým vybavením

Postup:

- *V úvodnej časti (evokácia)* vedieme aktivitu „burza nápadov“, v ktorej krátkym úvodným brainstormingom zisťujeme, aké poznatky, vedomosti, informácie majú žiaci/žiačky o téme socializmu v našej histórii. Overujeme si ich názory a postoje. Vyzývame ich, aby vyjadrili, čo vedia o socialistickom Československu, čo o ňom počuli, čo si o tom myslia.
- Zisťujeme, odkiaľ čerpajú informácie (starí rodičia, rodičia, učebnice, dokumenty, sociálne siete, internet a pod.). Pýtame sa ich, aké postupy, zdroje používajú pri overovaní si získaných informácií. Odpovede môžeme zapisovať na tabuľu/flipchart a počas besedy, ale aj po jej skončení, sa k nim v diskusii vrátiť. Po besede sa žiakov môžeme opýtať, či sa pod vplyvom besedy niektoré z ich názorov zmenili.
- Predstavíme im príbeh pamätníčky vekuprimeranou a pre žiakov najatraktívnejšou formou (čítanie žiakmi, vyhľadanie v databáze www.memoryofnations.eu, vypočutie podcastu, zvukových klipov a pod.).
- Diskutujeme o najdôležitejších momentoch zo života pamätníčky. Porovnávame jej zážitky a skúsenosti s režimom so súčasnými možnosťami. Porovnávame a hľadáme základné dôvody, prečo sa také čosi dialo v minulosti, a prečo sa to nemôže tak ľahko stať dnes. Hovoríme aj o ohrozeniach, ktoré dnes destabilizujú demokratické princípy a hodnoty, a o tom, aké dopady by to mohlo potenciálne mať na ich budúce životy.
- Ponúkame žiakom/žiačkam možnosť bližšie spoznať našu nedávnu minulosť prostredníctvom príbehov a realizáciou besedy.
- *V hlavnej časti (uvedomenie)* zorganizujeme besedu s pamätníkmi z obdobia socializmu.

PRED BESEDOU zadáme žiakom nasledujúce úlohy:

- > Vyhľadajte vo svojom okolí, komunite, obci, meste osoby, ktoré boli v období totality prenasledované štátnou mocou, komunistickým režimom, ich život bol poznačený reštrikciami zo strany štátu, KSČ, boli aktérmi Nežnej revolúcie a podobne.
- > Poradte sa so svojimi rodičmi, starými rodičmi, učiteľmi/učiteľkami.
- > Vytvorte zoznam adeptov na besedu, upresnite čas, miesto konania.
- > Navštívte pamätníkov a pozvite ich na plánovanú besedu.
- > Dohodnite sa na tom, aký čas bude vyčlenený otázkam žiakov, aký čas venuje hosť predstaveniu seba a svojej práce.

- > Dohodnite sa na formáte besedy. Koľko hostí, diskutujúcich pozvete, kto bude moderátorom, aký čas na besedu si vyhradíte, kto bude tvoriť publikum.
- > Zabezpečte besedu po technickej stránke:
 - Ak budete premietiť nejaké dokumenty, preverte kvalitu internetového spojenia.
 - Overte veľkosť miestnosti, jej vybavenie potrebným počtom stolov, stoličiek pre hostí a divákov.
 - V prípade potreby zabezpečte vhodné ozvučenie, dataprojektor, PC, plátno a pod.
- > Dbáme na to, aby sme pred diskusiou i po nej vytvorili otvorenú atmosféru, v ktorej sa žiaci cítia príjemne a sú ochotní a schopní vyjadrovať svoj názor, diskutovať a klásť otázky. Počas diskusie vystupujeme skôr ako facilitátori, teda tí, ktorí diskusiu usmerňujú, a ak sa na tom so žiakmi dohodneme, tak aj moderujú, ale nemáme v nej dominantné miesto. Utvárame dostatok priestoru pre diskusiu žiakov, povzbudzujeme ich v tom, aby sa v čo najväčšom počte zapájali do diskusie.
- > Pred besedou si spoločne vytvoríme OČAKÁVANIA. Pýtame sa žiakov, čo od nej očakávajú. Týmto dosiahneme, že si žiaci/žiačky uvedomia, že ich názor je dôležitý. Očakávania si môžeme zapisovať a po ukončení besedy môžeme porovnať naše očakávania s realitou.

POČAS BESEDY dbáme na nasledujúce úlohy:

- > Zabezpečíme privítanie hostí a uvedenie do priestorov, kde sa diskusia odohrá.
- > Riadime diskusiu tak, aby mali diskutujúci a pozvaní hostia dostatok priestoru na predstavenie a prerozprávanie svojich príbehov.
- > Počas besedy dbáme na kultivovaný prejav žiakov, vyzývame ich, aby postupne kládli otázky.
- > Zabezpečíme fotodokumentáciu z besedy, aby sme mohli výstup prezentovať aj v rôznych médiách.
- > Venujeme pozornosť celkovému priebehu besedy, otázkam a reakciám žiakov, prístupu hostia atď.

PO BESEDE (záverečná časť, spätná väzba) realizujeme analýzu získaných výstupov:

- > Získavame spätnú väzbu od žiakov/žiačok a pýtame sa ich, či sa ich očakávania naplnili (pomôžeme si zápisom očakávaní).
- > Diskutujeme o tom, čo sa im najviac páčilo a nepáčilo, čo ich najviac prekvapilo a prečo, aké poslanstvo si odnášajú. Rozviníme tému, ako sa zmenila ich optika v pohľade na obdobie socializmu v našej nedávnej minulosti. Konkrétne vymenúvame jednotlivé prvky totalitného pôsobenia a ich dôsledky na životy pamätníkov.
- > Porovnávame novonadobudnuté poznatky s doterajšími informáciami, vedomosťami. Po besede sa žiakov/žiačok pýtame, či sa pod vplyvom besedy niektoré z ich názorov zmenili a ako.
- > Ako formu vyhodnotenia môžeme využiť aktivitu „Tri slová“. Žiakom/žiačkam rozdáme tri papieriky, na ktoré napíšu tri slová, ktoré najviac vystihujú besedu a ich pocity. Papieriky buď vyzbierame, dáme do nádoby, losujeme a prečítame, pričom autor podrobnejšie popíše svoju odpoveď, alebo ich pripneme na nástenku a každý žiak/žiačka prečíta papieriky, ktoré napísal/a, a povie dôvody, pre ktoré zvolil/a práve tieto slová.
- > Opäť sa vrátíme k príbehu pamätníčky a diskutujeme o tom, do akej miery nám beseda s pamätníkmi pomohla lepšie pochopiť vtedajšiu dobu a zákernosť, krutosť a nehumánnosť totalitného socialistického režimu.
- > V úplne finálnej časti môžeme informovať školu, knižnicu, miestne médiá, mesto o realizovanej aktivite a pozdieľať obsahovú dokumentáciu i fotodokumentáciu.